



ELŐFIZETÉSI ÁRA :
EGÉSZ ÉVRE . . . 16.— K | PÉL ÉVRE . . . — K
NEGYED ÉVRE . . . 4.— K

PÖSZKERESZTŐ :
DR. BISCHITZ BÉLA
ÜGYVÉD.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL :
BUDAPEST, V., SAS-UTCA 20.
TELEFON 108—00.
HIRDETÉSEK mm. SZÁMÍTÁSSAL DIJSZABÁS SZERINT.

Egy régi kincstári sóbánya.

Fráter György halála után Erdély tudvalegleg Ferdinánd király hatalmába került s ott is maradt 1552—1556-ig. Mivel az udvarnak első sorban is pénzre volt szüksége, Erdély jóvedelmét is biztosan akarta tudni, hogy nagyobb adót vettesen ki rá. Erdély pedig jobb helyzetben volt, mint az anyaország. Ferdinánd király kormányzói is jól megszédtek itt magukat. Az egri hős, Dohó István is kivette részét a zsákmányból. Bornemissza Pál veszprémi püspök, aki királyi biztosként járt Erdélyben, annyira nekilátott a gyűjtésnek, hogy kocsiszámra vitte ki a kincseket, holott — saját bevallása szerint — írótolán kívül semmit se hozott ide. Méltán mondja tehát egy egykorú történetíró: — Forgách Ferenc, — hogy ezek inkább Erdély zsarolóinak, mint kormányzóinak tekintették magukat. Az udvar az átvétel után rögtön akarta tudni, mennyit jóvedelmez Erdély, azért Bornemissza Pált és Wernher Györgyöt királyi biztosok gyanánt leküldötte, hogy járják be Erdélyt, írják össze mindennemű jóvedelmét, tegyenek mindenről kimerítő jelentést, nyujtsanak be tervezetet, miképp lehetne a jóvedelmet szaporítani. A biztosok jelentése másolatban reánk maradt. A jelentés szerint a biztosok először felkérésték Castoldot, Erdély akkori parancsnokát, hogy vele küldetéstik felől tanácskozzanak. Castoldo azt ajánlotta nekik, hogy járják be sorba az erdélyi arany- és sóbányákat, írják össze, amit ott tapasztalnak, jelöljék meg, hol és milyen javításokra van szükség.

A biztosok ennek értelmében jártak el, megnézték minden bányát. Ismeretes, hogy Fráter mily ügyes kincstartó volt; ha pénz kellett, bárhonnai is előkerítették, kortársai azonban pénzvágyónak, fukarnak tartották; azt híresztelték, hogy magának gyűjt. Fráter a kincseket az ország javára használta fel, de a közhangulat elléne lett. A biztosok most kiaknázták a helyzetet, Fráternek tulajdonították a bányák elhanyagolását, azt állították, hogy zsarolási miatt a munkások elköltöztek. Jelentésükben lépten-nyomon gáncsolják, természetesen, hogy saját reformjaikat annál nagyobbaknak tűntethessék fel.

A biztosok a sóbányákat nézték meg először.

Tordáról indultak ki. Torda után Kolozsra mentek. Minket legjobban érdekel ezen bányának a helyzete. Lássuk tehát, milyen volt az 1552-ik évben a kolozsi sóbánya.

A bánya — mondja a jelentés — nem messze van a várostól, illetve falutól, mert 22 portánál nincs több benne, holott Fráter idejében 63 volt a porták száma. A lakosság az ő zsarolási miatt kiköltözött. A só szilárd, kissé földes, a törökök azonban ezt jobb szeretik, mint a tordait, a tordainál sósbabnak tartották. A só három önyire van a földtől, a bánya mélysége 48, szélessége 23 öl. A vicekamararius akkor Zilahi Ferenc volt, aki egyszersmind Kolozsmonostornak és az almási várnak is felügyelője. Fizetése évi 100 frt, ezenfelül magának, szolgálainak és lovainak ellátása.

A vágók, akár hazaiak, akár külföldiek, 100 kocka só kivágásáért 12 dénárt kaptak, minden százra 12-öt tettek ráadásul.

A sőt részt kocsin szállították el, részint hajón. A kocsin való szállításnál 100 darab só ára 4 forint volt, négy darabot ráadáskeppen kapott a vevő az esetleg töröttek pótlására.

Ha a kolozsi sóbánya állapotát más bányával összehasonlítjuk, a fizetésben, a sókockák nagyságában, árában eltéréseket találunk. Nincs két bánya, amelyek egyforma szabállyal bírnak: A királyi biztosok ezt helytelennek tartották, kívánták, hogy egyöntetűséget kell behozni. Kívánták, hogy legyen egyforma mindenütt a sókocka nagysága, a munkásokat pénzzel és ne sóval fizessék, a lakások legyenek tisztességesek, a munkások csak annyi sót vihessenek haza, amennyire otthon szükségük van. Ez újításoktól nagyobb jóvedelmet vártak, mert most annyit, se kapnak, amennyit Fráter György felterjesztett. Fráter szerint a sóbányák évenként 40.000 forintot jóvedelmeztek, holott ez nem áll. Míg Erdély jó viszonyban volt a törökkel, több sót vittek Szeged, Temesvár, Lipca felé; most nincs kivétel, az erdélyi nemesség pedig régi szokás értelmében a sóért semmit sem fizet. Ha a kívánt reformokat keresztülhajlítják, a biztosok remélik, hogy a bányák jóvedelme is nagyobbodni fog.

✠ HAZAI HIREK. ✠

Haltóság. *Murányi* Iván, kereskedelmi tanácsos, a Keleti és Murányi vegyészeti cég beltagja, rövid szenvedés után meghalt. Az elhunytait a magyar vegyészeti gyárosok egyik agilis, nagytehetségű tagjaként vesztették el.

A postatakarékpénztári csekkfizetés reformja. A postatakarékpénztár részéről megadták a reformra, hogy a csekk-rendelkezések folytán kiállított fizetési utalványokat az utalvány-kézbiztosítással egyidejűleg a címzett lakásán is megfizetik. A kiadott közlés szerint csak az 1000 koronát meg nem haladó csekk-utalványokat fizetik a címzett lakásán és csupán Budapestben vagy olyan vidéki postahivatalok szakkabinjában, ahol a postautalványoknak a címzettek házában való kézbesítése és kihozata be van rendezve. A csekk-utalványokért kifizetési díj fejében 10 koronát és, azontul pedig 10 fillér jár, mely összeggel az érdekeltek csekk-számlatulajdonosok csekk-számláját a postatakarékpénztár minden egyes kintlétekor megtérítik a csekkfizetési utalványok átjelölésére a postatakarékpénztár által felragasztott postai frankjegyek fogják felülmúlni és igazolni. A külföldi eredetű és a m. kir. postatakarékpénztárnál megbaltalmazás folytán kézbesített telepített postautalványok után az előírt kifizetési díjat a postatakarékpénztár ugyancsak a csekk-számlatulajdonosok csekk-számlájára terhelve számolja el. A postatakarékpénztárnál kezelt hadikölcsön-kötvények segedkes kamatszélvényeinek értékeit a postatakarékpénztár teljes összegében a kifizetési díj levonása nélkül utalványozza ki, a posta pedig ez esetben az előírt kifizetési díjat a címzettől utólag szedi be.

Tökösmelés. A Pónix kénásványár elhatározta 500 000 koronás alapítójének feloszlását.

Hazai közérdeklődést terjesztik a felsőszilészi Ploce-féle kőszénbányák termelési fargalmának szabályozás céljából a bányák legnagyobb vezetői, többek között a Bialitz-Bialsar Enkempt- und Wechsterbank, D. Berl bécsi és Siegfried Silberstein katonai vezérek. A társaság szakképe — mint értesülünk — Budapestben lesz, de még nincs elhatározva, hogy mint részvénytársaság, vagy más formában fog-e megjelenni.

Weiss Manfréd mérlegzámlája. A Weiss Manfréd kővszergyár most adta ki mérlegét. A nagy iparvállalat, amely szervezete pontos és megbízható működésével a hadsereg harc képességének igen fontos biztosítéka volt, a dolog természete szerint igen nagy nyereséget ért el.

A közlést mégleg szerint az 1915. év javára márcziánál meg 29,812,045 koronát tevő bruttó bevételből 8,141,614 korona volt a vállalat tiszta nyeresége, a megelőző mérlegben kimutatott 2,585,119 korona tiszta nyereséggel szemben. A vállalat eddigi 10,498,661 korona értékkel kezelt tartalékát a mostani mérleg újabb 7,871,770 koronával gyarapítja. Azonkívül még külön 8 milliót tartalékolásba is sorozta. A vállalat, az adóhatárokkal együtt, 2,341,181 korona adót fizet. A mérleg vagyonoldalának összegzése hatalmas növekedést mutat. A tavaly feltüntetett 39,787,142 koronával szemben, a második részvénytársasági üzletév végén már 76,147,603 koronára ugrott fel. E vagyontételben legdrágábbak a gépek értékelése, amely 19,115,694 koronát tesz ki a tavaly feltüntetett 13,785,167 koronával szemben. Az adások 89,886,360 (tavaly 11,261,063) koronás, az értékpapírok 10,392,870 (tavaly 2,925,000) koronás és az árúkészlet 12,726,625 (tavaly 10,735,727) koronás léteivel szemben a hitelezők számláján 27,244,479 (tavaly 23,511,636) korona terheltet szerepel. A vállalat költségei összesen 8,580,871 koronára rögnek. A vállalat legközelebbi közgyűlése a 25,000,000 koronás részvénytőke feloszlását szándékozik elhatározni. A vállalat az első üzletévet 10 milli korona részvénytelével beosztotta le.

A Prahova völgyében. Egyik legutóbbi hadijelentés szerint a Prahova-folyó völgyében előrenyomuló csapataink az Azuga-völgybe szorították a román ellenséget. Nagyjelentőségű ez a hír, jelenti, hogy lépésről-lépésre birtokunkba vesszük Románia leg-dusabb petroléumforrásait.

A Prahova vidékén megvélő olajkútak Románia nyersolajtermelésének összesen 90 százalékát szolgáltatják. Számokban kifejezve, ez a vidék 1915-ben 14 millió tonna földolajot produkált. A további 10 százalék azután Buzeu (666 százelek), Dimborica (221 százelek) és Bacau (213 százelek) között oszlik meg. Csapataink előnyomulásának szférájába a következő termelési vidék esik:

1913-ban:	
Moroni	981,953 tonna
Kampini	243,715 „
Busteni	226,174 „
Borcenii-Recca	71,872 „
Trinita	98,794 „
Bacau	29,282 „

Összesen tehát 1,677,759 tonnát tett ki a legutolsó béke-éven a Prahova bányáinak nyersolajhozama. A többi olaj-termelő vidékek közül a termelési listát:

Dombrovia	41,598 tonnat
Buzeu	135,722 „
Bacau	40,181 „

1913-ban összesen 1,886,225 tonnára rugott tehát Románia nyersolajtermelése, amivel szemben Galicia csak 06—07 millió tonnával termelt többet. Termeléséből 1913-ban Románia a következő exportforgalmat érte el:

Nyerspetroléum	36,622 métertonna
Ásványolaj	9,543 „
Melléktermény	341,912 „
Fűtőolaj	418,622 „
Benzin	230,768 „
Parafin	679 „

Összesen tehát 1,036,446 métertonna petroléumterméket szállítottak 1913-ban Romániából külföldre. Ebből a mennyiségből: Németországba: 126,886 tonna; Magyarországba és Ausztriába: 77,184 tonna; Bulgáriába: 13,149 tonna; Törökországba: 64,682 tonna jutott. 1914-ben a román petroléum-társaság lőkéje 3906 millió frank volt. A szindikátusok és különböző szövetségek még további 10 millió lőkével dolgoznak. Végül a magánvállalkozások és a Konstanz kikötőjében beruházott Állami építkezések, továbbá a fűtő-társaságok 63 millió frank lőkéjét is ideszámítva, megállapítható, hogy a román petroléumipar 478 millió frank lőkével dolgozik. Ezenkívül az 1915. évi Állami költségvetésben: 24 millió frank szerepel különféle szövetségek megépítésére. A legnagyobb vállalatok német, angol és hollandi lőkével dolgoznak, a kisebbek francia, belga és olasz alapításúak. Magyar és osztrák tőke 1912 óta a román petroléumiparban nem vállalt érdeklődést. Az ismert román társaságok között a termelés a következőképpen oszlik meg: Astra Romána 444,025, Steaua Romána 402,360, Románia-Amerikána 339,228, Konkordia 83,137, Orion 75,374, Kolombia 226,770 tonna. Románia közgazdasági és forgalmi életének pótlózatlan eleme a petroléum. Vasutai fűtőanyagának 5684 százaléka (300,000 tonna) szolgáltatja 1914-ben nyersolajban s ez az arány még inkább növekedett a szénberitel megművelése óta. A gyárak kizáróan olajfűtésre vannak berendezve s nem talán az állítják, hogy csapatunk előnyomulása az élet és a mozgás elemétől fosztja meg az ellenséget.

Feladmagyarországi bányá- és kohó mű részvénytársaság. E társaság október 28-án tartott rendkívüli közgyűlése változtatlanul elfogadta az igazgatóságnak a társasági tőke feloszlására irányuló javaslatát. A részvényesek részére biztosított átvételi jog október hó 30-ától november hó 13-ig bezárólag a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a cs. kir. szab. osztrák Länderbank értékpapír-pénztáránál gyakorolható. A részletes feltételeket tartalmazó hirdetmény ugyanott, valamint a társulat pénztáránál kívánható kiszolgáltatni.

Az Egyesült Vilámszégi és Bányász r.-t. 1916 április 30-án lezárt mérlegében az előző évről áthozott 2064 koronával (az 1914/15. évben 3451 koronával) együtt 494.003 (356.073) korona nyers hasznát mutat ki, amiből a fizika nyereség 101.008 korona, az előző évi 37.064 koronával szemben. Az osztalék, mint már évek óta, az idén is 6 koronás = 6% lesz. Az igazgatóság az október 31-re szóló közgyűlései megírásával egyidejűleg felkérte a részvényeseket, hogy az alapítók hátralékos 50%-át november 10-ig befizessék, úgy, hogy ezzel az 1 millió korona alapítók egészen be lesz fizetve.

Cégjegyzési hírek. Szabadalmazott Osztrák Magyar Államvasutársaság Heiner Sándor igazgatósági tanácsai tagját cégjegyzési jogosultsággal ruházta fel.

Pályázati híradomány. A magyar királyi államvasutak igazgatósága a jövő, 1917. évben szükséges különféle vas- és acélnemű anyagok szállításának biztosítását bízta meg, és iránt nyilvántartást pályázatot hirdet.

Az ajánlatok legkésőbb folyó évi november hó 14. déli 12 óráig beérkezendők, a bétárazás pedig folyó évi november hó 13. déli 12 óráig bekezdendő.

A pályázatra vonatkozó Általános feltételek, valamint a szükséges mennyiségeket feltüntető ajánlati táblapok, egyúttal a különleges szállítási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag és létférbeszerzési osztályánál (Budapest, VI., Andrássy-ut 75. sz.) megtekinthetők.

✂ DEUTSCHER BERICHT. ✂

INDUSTRIE UND VOLKSWIRTSCHAFT.

Bergwerksgesellschaft Hibernia. Die Privatbesitzer der Stammaktien sollen vom preussischen Staate nominell 270 % erhalten, und zwar einen kleinen Abrundungsbetrag in bar, das ganze übrige in neuen preussischen 4 1/2 %igen Schatzscheinen, die 1934 zu pari zur Einlösung gelangen. Der Herne-Trust empfangt etwas mehr infolge der von ihm in den verfloßenen 12 Jahren getragenen Spesen. Die Hibernia-Aktien sind jedoch mit Dividendscheinen für 1916 einzuliefern. Der Staat besitzt bereits über 27 1/2 Millionen Mark, der Herne-Trust über 28 1/2 Millionen Mark, die Familien Hamiel und Krüger nebst Freunden über acht Millionen Mark Aktien, so dass der Staat mit Ende dieses Jahres das gesamte Stammkapital der Hibernia bis auf einen geringen Bruchteil in Händen haben wird neben den Vorkaufsaktien, die der Herne-Trust gleichfalls abtrifft. Die Genehmigung des preussischen Landtags ist noch erforderlich.

Die Maschinenbaufabrik Humboldt in Köln-Kalk teilt im Geschäftsbericht für das Jahr 1915/16 mit, dass die ausserordentlich schwankenden Anforderungen für den Haeresbedarf einen starken Wechsel in der Beschäftigung der Gesellschaft hervorgerufen haben. Während bis Ende Juli 1915 die Erzeugung der Gusserei und die besondere Bearbeitung der gewonnenen Produkte die Lage beherrschte, trat in der ersten Hälfte des laufenden Jahres allmählich die Neueinrichtung einer Pressanlage in Tätigkeit. Die Verschiedenartigkeit der Einrichtungen bedingte für Beamte und Arbeiter ein völliges Um- und Anlernen und für die einzelnen Abteilungen einen vollständigen Umschwung in den Anforderungen und Leistungen.

Das gesamte Betriebsergebnis stellte sich auf 8,919.842 M. gegen 7,702.715 M. im 1914/15, wovon 7,339.870 (6,108.252) M. aus dem Betriebsergebnis stammen. Die Generalunkosten liegen von 1,242.781 auf 1,687.802 M. Obligationenzinsen beanspruchten wieder 500.000 M. Die ordentlichen Abschreibungen stellten sich auf 1,464.924 (1,658.230) M. Dagegen wurde die ausserordentliche Abschreibung von 300.000 auf 900.000 M. erhöht.

Es verbleibt einschliesslich eines Vortrages von 1,451.378 (1,385.083) M. ein Überschuss von 4,367.315 (4,001.732) M., aus dem die Dividende von 8% 1,808.000 (7% = 1,407.000) M. in Anspruch nimmt. Von grösseren Rückstellungen ist zu erwähnen eine Sonderabschreibung auf Ausenstände in Höhe von 500.000 M., die Sonderrücklage für eine etwaige Kriegszugabe in Höhe von 150.000 M., eine Rückstellung für Unterstützungszwecke von 100.000 M. und eine Zuwendung zur Nationalstiftung in Höhe von 100.000 M. (i. V. 500.000 M. Rückstellung für unverbergessene Fälle, 100.000 M. für Kriegszwecke und 100.000 M. für Unterstützungszwecke). Auf neue Rechnung werden 1,498.744 M. vorgezogen. In der Bilanz werden u. a. Vorräte mit 18,535.061 (14,872.281) M., Effekten mit 261.833 (598.911) M., Bankguthaben mit 804.432 (2,218.053) M. und Debitoren mit 11,206.552 (12,030.266) M. ausgewiesen. Kreditoren einschliesslich Anzahlungen von 4,6 Millionen (4,1 Mill.) M. sind von 9,535.962 auf 10,832.096 M. gestiegen. Die Flüssigkeit der Bilanz hat sich also gegenüber dem Vorjahre verringert, was, abgesehen von der Erhöhung der Vorräte, auf grössere Neuanlagen und die entsprechenden Zugänge, namentlich auf dem Gebäude-, Maschinen- und Werkzeug-, sowie Antennien- und Transportmittelkonto zurückzuführen ist. An Aufträgen lagen am 30. Juli 1916 rund 16,4 Millionen M. gegen 18,5 Millionen M. im Vorjahre vor.

Eine ausserordentliche Dividendensteigerung. Der Aufsichtsrat der Maschinenfabrik Kappel in Chemnitz beauftragt für das verfloßene Geschäftsjahr eine Dividende von 26 Prozent. Die Gesellschaft hat im Vorjahre eine Dividende von 5 Prozent und vor zwei Jahren eine solche von 4 Prozent ausgeschüttet. Mit der nunmehr vorgeschlagenen Dividende von 26 Prozent kehrt die Gesellschaft zu der Quote zurück, die vor vier beziehentlich vor fünf Jahren zur Verteilung gelangte.

Gesellschaft für chemische Industrie in Basel. Im Geschäftsjahr 1915/16 erzielte die Gesellschaft einschliesslich 120.840 fr. Vortrag und nach 2,709.048 (2,911.663) fr. Abschreibungen einen Reingewinn von 7,529.431 (6,755.928) fr., wovon 24 % (16 %) Dividende verteilt und 112.790 fr. vorgezogen werden. Der Unterstützungsbestand und die Versorgungskasse erhielten 1,104.799 (1,382.767) fr. Nach der Vermögensrechnung betragen Beteiligungen 4,385.001 (4,376.001) fr., Warenvorräte 3,256.650 (2,385.763) fr., Wertpapiere 4,843.852 (1,500.000) fr., Ausenstände einschliesslich Bankguthaben 17,198.295 fr. (16,949.627 fr.) und andererseits laufende Schulden 10,746.365 (7,508.279) fr. und Anleihschulden 8,000.000 fr.

Essener Stahlschmelzwerk A.-G. in Essen. Die Kohlenförderung der Gesellschaft betrug in den drei ersten Vierteljahren des laufenden Geschäftsjahres 1,546.000 t gegen 1,299.805 t im gleichen Zeitraum des Vorjahres; die Bricketherstellung stellte sich auf 635.868 (517.888) t. Der Betriebsüberschuss stieg auf 4,165.886 (3,261.604) M.

Flottman Heinrich mérnök Herneben,
45.578. számú be

„Átváltó szerkezettel készített gépek számára"

című magyar szabadalmának gyakorlatba vétele céljából hajlandó gyártási engedélyeket adni, esetleg szabadalmát teljesen el is adja. — Bővebb felvilágosítás nyertesét:

Meller Ernő Átcs szabadmű ügyvivője, Budapest, VII., Üllői-ut 7.

Maschinenbau-Anstalt Humboldt köln-kalki cég
48.370. számú

„Fűkhőköpenesek számára való kavarószerszámok az élelmiszeriparban egyaránt szemben elmozdított kötésmű szerkezetek gyártás kiképzését kavarószerszámok"

című magyar szabadalom tulajdonosa szabadalmának gyakorlatba vétele céljából belsődi gyárosokkal összeköttetést keres, esetleg szabadalmát eladja, vagy gyártási engedélyt ad. — Bővebb felvilágosítással szolgál

Haimár J. szabadmű ügyvivője, Budapest, VII., Rákóczi-ut 44.